

Мосійчук Ю. О.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Луцьк, Україна

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Сьогодні основним напрямком державного регулювання виступає створення умов для покращення ситуації в реальному секторі економіки, що включає в себе, насамперед, активізацію інвестиційних процесів та стимулювання розвитку пріоритетних сфер економіки. Завданням податкових реформ має стати перехід від переважно фіскального спрямування податкової політики, як інструменту мобілізації доходів до бюджету, до активації регулятивного потенціалу в напрямі стимулювання економічного розвитку [3]. Реалізація наведених цілей можлива й через застосування інструментів податкового регулювання, зокрема, зміни видів податків, їх ставок, бази оподаткування та надання податкових пільг.

Податкове законодавство згідно з п. 30.6 ПКУ визначає чотири способи надання податкових пільг: податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору; зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору; встановлення зниженої ставки податку та збору; звільнення від сплати податку та збору [2].

Застосування податкових пільг, як будь яке економічне явище чи процес, носить досить двоїстий та суперечливий характер, що зумовлює необхідність з'ясування їх переваг та недоліків. Основними перевагами податкових пільг є: створення стимулів для розвитку певних сфер діяльності (виробництво найбільш важливих видів продукції, підтримка енерго- та ресурсозбереження у виробництві, запровадження досягнень науково-технічного прогресу, тощо); здійснення державою тактичного регулювання, що полягає у можливості

оперативно змінювати умови оподаткування, створюючи стимули для активізації окремих видів діяльності; залучення додаткових інвестицій у пріоритетні галузі економіки; субсидування соціально значимих сфер економіки, які є непривабливими для приватного бізнесу через свою суспільну спрямованість; залучення приватного сектору економіки до соціальних програм, які керуються державою; сприяння зайнятості населення, особливо в умовах спаду виробництва.

У той же час податкові пільги мають і ряд недоліків, до яких слід віднести: звуження податкової бази та зменшення можливостей для скорочення податкової ставки; створення можливостей для використання пільгового оподаткування в схемах мінімізації чи ухилення від сплати податків; ускладнення податкового законодавства та збільшення неефективності податкового механізму; зменшення надходжень до бюджету та можливостей використання бюджетних коштів; необхідність забезпечення функціонування складної та високовитратної системи адміністрування податкових пільг та процесу цільового використання коштів, вивільнених від оподаткування; створення для іноземних інвесторів нерівних умов функціонування в межах національної економіки.

Що стосується національної податкової системи, то практика застосування податкових пільг є досить неоднозначною і вимагає зваженого підходу, адже з позиції побудови ефективної податкової системи податкові пільги створюють певні перекоси в оподаткуванні як окремих груп платників податків, так і цілих галузей національної економіки.

Найвдалішими заходами держави у сфері податкового регулювання можна вважати запровадження спеціальних інвестиційних пільг – нульової ставки податку на прибуток протягом 5 років – для новостворених підприємств; звільнення від оподаткування виробників біопалива та збереження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва, адже дані податкові пільги стимулюють розвиток інвестиційної діяльності, заохочують розвиток малого підприємництва та енергозберігаючого виробництва. На сьогодні перераховані пільги були відмінені, однак, на нашу думку, варто повторити практику їх використання.

У той же час, за оцінками експертів, у 2015 році через дії податкових пільг скарбниця недоотримала близько 70 млрд грн. Самими пільговими статтями є списання збитків минулих років підприємствами (12,8 млрд грн), пільги з транзиту через митну територію України (11,7 млрд грн), фіксований податок сільгоспвиробників (8,3 млрд грн). Через пільги з ввізного мита, звільнення від оподаткування окремих ліків і операцій, відповідно до міжнародних договорів про вільну торгівлю, бюджет втрачає 3 млрд грн, пільгового оподаткування поставок зерна, а також брухту чорних і кольорових металів – по 2 млрд грн [1].

Проте, не зважаючи на численні проблеми навколо податкових пільг, сьогодні необхідним є перегляд на державному рівні концепції їх використання з метою оптимізації взаємодії держави та підприємництва, а також підвищення її ефективності. Держава повинна чітко встановити перелік національних економічних пріоритетів розвитку, застосування податкових пільг, в яких матиме максимальний економічний або соціальний ефект та дозволить мінімізувати неефективність використання бюджетних коштів. Також доцільним є введення механізму чіткого обліку податкових пільг, їх класифікації по відношенню до бюджетних втрат, термінів їх надання з метою зростання передбачуваних доходів держави, з одного боку, та підвищення відповідальності суб'єктів отримання пільг, з іншого.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що застосування податкових пільг, незважаючи на ряд недоліків, є доцільним та дієвим інструментом податкового регулювання держави. Практика використання даного інструменту у вітчизняній податковій системі має свої позитивні та негативні аспекти, та потребує подальшого удосконалення на оптимізації на державному рівні. Зокрема, при наданні податкових пільг необхідно більш суворо здійснювати перевірку платника податків, якому надаються пільги, для унеможливлення намірів незаконного збагачення.

Список використаних джерел:

1. Озвучені ключові втрати бюджету від ді податкових пільг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economics.lb.ua/finances/2015/06/11/205631_ozvucheni_klyuchevie_poteri_byudzheta.html

2. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 р. № 2755-VI, із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17/zakon.rada.gov.ua>
3. Цимбалюк І. О. Необхідність та напрями удосконалення податкової системи України / І.О. Цимбалюк; за ред. д-ра екон. наук, проф. М.І. Карліна. // Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення: монографія. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – С. 99-115.